

ФРАЗЕОЛОГІЧНА НЕОЛОГІКА

(в сучасній публіцистиці)

«У жодному разі не можна розглядати словниковий запас мови як готову, застиглу масу. Не кажучи вже про постійний процес утворення нових слів і словоформ, словниковий запас, допоки мова живе в мовленні народу, є продуктом словотвірної потенції, який розвивається і знову відтворюється»

(В. фон Гумбольдт).

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ

Висока «неогенність» ХХ століття

Події у політичному, соціальному, громадському та культурному житті країни

Неологічний бум

Неологія та неографія

Неологія (неологіка) – наука про неологізми, в сферу діяльності якої входить виявлення нових слів та значень, аналіз факторів їх появи, вивчення засобів їх утворення.

Неографія (неологічна лексикографія) – лексикографічна обробка нових слів (фіксація в словниках та затвердження значень).

Об'єкт вивчення цих наук становить нова лексика і, ширше, будь-які інновації в мовній діяльності суспільства.


```
graph TD; A[Неологія] --> B[Неологізм]; A --> C[Фразеологічний неологізм];
```

Неологія

Неологізм

Фразеологічний
неологізм

Термінологія

Фразеологічний
неологізм

Неологічний
фразеологізм

Фразеологічна
інновація

Фразеологічна
неологіка

Визначення (В. Мокієнко)

Фразеологічні неологізми – це не зареєстровані тлумачними словниками сучасних літературних мов стійкі словесні експресивні звороти, які або створені заново, або актуалізовані в нових соціальних умовах, або створені трансформацією відомих раніше паремій, крилатих слів і фразем, а також сполучення, запозичені з інших мов.

Сучасні тенденції у визначенні меж фразеології

Включити до
обсягу
фразеології
перифрастику

- Духовний чорнобиль
- Нові українці
- Касетний скандал

“Нижня межа”
фразеології –
слово (морфемні
комбінації)

- Головоломка (ламати голову)
- Окозамилювання (замилювати очі)
- Вертихвіст (вертіти хвостом)

Тенденції утворення нових фразеологізмів

Використання
просторічних
елементів

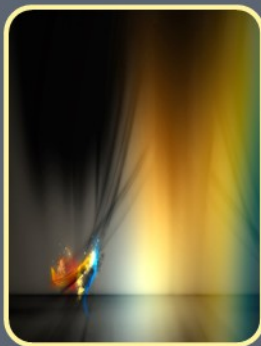
- Суржикові елементи
- Жаргонізми
- Евфемізми

«Наступ
науково-
технічних
фразеологічних
відшарувань»

- Терміни
- Професіоналізми

Типи фразеологізмів з просторічними елементами (Н. Скиба)

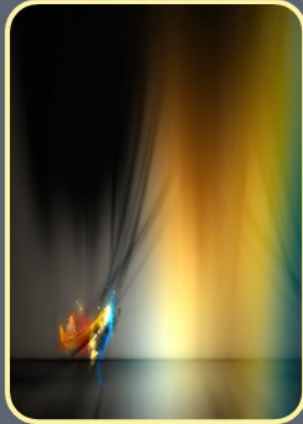
Власне просторічні фразеологізми

- Шалені гроші
- Накрутити ціни
- Пограти м'язами

*«Пам'ятаючи гіркий досвід 2004 року, цього разу Партія регіонів заздалегідь **«забила місце»** для пост виборчих вуличних акцій».*

*«Месникові» повідомили, що затримані разом із ним подільники **«здали»** його з **усіма тельбухами»**.*

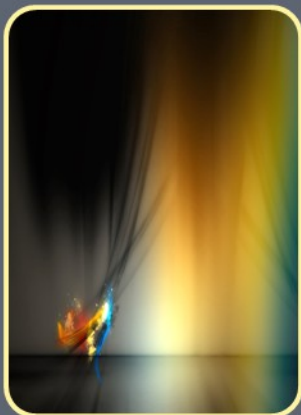
Фразеологізми з суржиковими елементами

- Ні в одному глазу
- Найслабше звено
- Руская рулетка

*«Скажете, що тим самим кіно робиться «під фестиваль» і це **не єсть гут**».*

*«Звідси, зокрема, спроба М. Ганнеке провести терапію насильства, позбавивши глядача **хеппі енду**».*

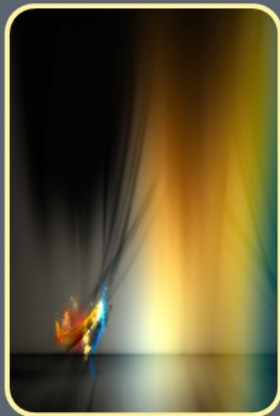
Фразеологізми з професійними та молодіжними жаргонізмами

- На шару (на халяву)
- Косити капусту
- Відриватися за повною програмою

*«Натомість вирішили **«по-дорослому розслабитися»**, причому **«на халяву»** в тутешніх нічних розважальних закладах».*

*«Щоправда, часом швидко **«в'їхати»** в тему заважає надмірне використання професійної лексики запрошених спеціалістів».*

Евфемізовані фразеологічні одиниці

- Сходити проти вітру
- Справляти природні потреби

*«Спочатку кілька молодих людей вилізли на постамент, щоб пофотографуватись на фоні Кобзаря. А потім... просто тут почали **справляти свої природні потреби**».*

«Реформа по-маленькому».

«Мала судова потреба».

Професійні та термінологічні вислови

*« – Зараз ми спробуємо з **першого дублю**».*

*«Тобто почалася **ланцюгова реакція** саботажу. І їй треба було покласти край за будь-яку ціну».*

*«Вони стали **людським капіталом**, інтелектуальним ресурсом, живильною силою для інших країн і народів».*

Образна оцінка явищ дійсності нової епохи

«Через **світову «павутину»** спілкуються зі студентами викладачі Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка».

«Зрештою, як не згадати **«чуму ХХ століття» –СНІД?**».

«Звісно, після **«чорного вівторка»** 11.09.2001 р. по всій території США були вжиті безпрецедентні заходи безпеки».

Проблемні питання

Розуміння фразеологічних варіантів

- Існують лексичні та граматичні варіанти
- Існують лише граматичні варіанти
- Фразеологічних варіантів не існує

Трансформації фразеологізмів

- Не утворюють нових ФО
- Усі трансформовані фразеологізми є неологізмами

Оновлення образної основи фразеологізмів

*«Хоч би як ми прагнули рівнятися на Європу, до тамтешніх стандартів нам – **як до Брюсселя рачки**».*

*«Від такого повідомлення «клієнтка» трохи розгубилася. **Файли в голові ніяк не сходилися**».*

«Фрази дня»

«Для мене Тимошенко і Янукович – одного порядку виклики. Тимошенко і Янукович – це ті самі яйця, тільки вид збоку».

« – Яка різниця між сірою польовою мишею та Міккі-Маусом? – знову пожартував Президент. – Піар і все!».

Література:

1. Колоїз Ж. Українська неологія: здобутки та перспективи // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. – Вип. 92. Том 105. – 2009. – С. 57-62.

2.2. Колоїз Ж. До питання про диференціацію основних понять неології // Вісник Запорізького державного університету : Філологічні науки. – 2002. – № 3. – С. 78–83.

3. Маркітантов Ю. О. Фразеологічна неологіка: стан та перспективи // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки. – Випуск 18. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. – С. 26-29.

4. Мокиєнко В. Лексические и фразеологические неологизмы: общее и различное // Русская академическая Неография. Институт лингвистических исследований. – Санкт-Петербург: Наука, 2006. – С. 115-122.

